

SEMIPERIFERA ANMÄRKNINGAR EN DISKUSSION OM REGIONENS

Katarina Leppänen

Litteraturvetaren Christopher Bush menar att även om världslitteraturens tid knappast är över så har världsomspännande forskningsanspråk nått en metodologisk återvändsgränd.¹ Han ansluter sig därmed till en växande skara av skeptiker som kritiserar ett oreflekterat anammande av världslitteraturen som i det närmaste en frälsning för litteraturvetenskapen. Det alternativa omfång Bush föreslår bör ligga någonstans mellan det supernationella och subglobala, och jag menar att regionen kan utgöra en sådan mellannivå. Etymologiskt härstammar ordet region från latinets *regio* vilket förutom den vanligaste användningen ”område”, ”region” eller ”styra” också betyder ”riktning”.² Den senare betydelsen är här av speciellt intresse eftersom den antyder en orientering inom regionen utan att nödvändigtvis dra skarpa yttre gränser; det intressanta är den gemensamma orienteringen, inte skillnadsskapandet mot det yttre.

I den här artikeln undersöker jag världslitteraturteori i skärningspunkten mellan världssystemteori och regionalismens återkomst. Mitt intresse för regionen bör inte förstås som ett återuppväckande av gammal nordism eller skandinavism, eller som introducerandet av en ny form av nordism. Artikeln är snarare en reaktion på de europeiska randområdenas osynlighet i förhållande till global litteratur och världslitteratur. Världslitteraturen har ett starkt fokus på storskalig global estetik samt på etablerade globala rörelser och bokmarknader. Inom världslitteraturforskningen hamnar Europas ytterområden någonstans mittemellan de

PLATS I VÄRLDSLITTERATUREN

två fokuspunkter som utgörs av centrum och periferi, Europa och kolonierna. Frågan är hur världslitteratur kan teoretiseras för att inkludera sådana ”mellanrum” på ett meningsfullt sätt. I det följande presenterar jag några tentativa förslag.

POSITIONER

Teoriutvecklingen inom världslitteraturen är omfattande och numera i det närmaste ogenomtränglig varför mitt syfte inte är att ge en heltäckande redogörelse av fältet. I stället vill jag framhäva några oppositionella positioner och olika förståelser av vad det innebär att ta världen (eller globen) som objekt för litteraturstudier. Artikeln inleds med en aktualisering av världssystemteori i världslitteratursammanhang, dels eftersom denna uttryckligen utmanar subdisciplinerna komparativ litteratur och världslitteratur, dels för att det är härifrån termen semiperiferi hämtas.³ I samband härmed resonerar jag även kring vad det innebär att tänka litteratur i dessa ekonomisk-historiska distributionstermer. Därefter ges en sammanfattning av några kritiska inlägg mot världssystemteorin från postkolonialt håll, främst av teorier som kritiserar den eurocentrism som verkar hemsöka varje försök att tänka världen som ett enhetligt system. Avslutningsvis följer något av ett försvar för regionen utifrån pågå-

ende forskning inom programmet *World Literatures. Cosmopolitan and Vernacular Dynamics*.⁴ Framförallt vill jag lyfta fram fördelarna med att tänka regionalt även i världslitteratursammanhang samt undersöka i vilken mån det är meningsfullt att inte bara acceptera den existerande synen på Norden som en relativt sammanhållen kultursfär, utan också att försöka destabilisera världslitteraturbegreppet genom denna konstruktion. Mitt försök till sammanflätning av vitt skilda teoretiska perspektiv, som vart och ett aktualiserar frågor kring makt på olika sätt, landar i insikten att litteratur oundvikligen bör förstås i förhållande till världshistorien vilket i sin tur inbjuder till ett förhållningssätt där både litteraturens estetik och dess politik måste förstås som potentiella kulturella och sociala maktfaktorer.

Det finns ett antal verk som aktualiserar världslitteraturen ur ett övergripande nordiskt perspektiv. Växelspelet mellan det nationella och det transnationella, både regionalt och internationellt, är centralt för de nordiska ländernas litteraturhistorier och kulturella identiteter vilket märks i antologititlar som *Danish Literature as World Literature* (2017) och *Svensk litteratur som världslitteratur* (2012).⁵ Dessa titlar förhåller sig dock inte till Norden som region, utan det är de enskilda nationernas förhållande till världslitteraturens större fält, i betydelsen global cirkulation, som är aktuell, med några inskjutna jämförelser mel-

lan de nordiska länderna. I det senaste litteraturhistoriska verket *Nordens litteratur* (2017) definieras den nordiska litteraturen i rätt okontroversiella ordalag: ”[P]å grund av sina specifika geografiska, kulturella, språkliga och historiska betingelser utgör [den nordiska litteraturen] en komplex men förhållandevis klart avgränsad helhet”, vilken står ”i kontakt med större litterära system”.⁶ I *Rethinking National Literatures and the Literary Canon in Scandinavia* (2015) finns en liknande impuls att närma sig litteraturen som både nationell och transnationell. Förhållandet mellan analysnivåerna är inte binär och exklusiv, snarare förutsätter de varandra för att bli meningsfulla.⁷ Internationella litteratur- och kulturvetenskapliga studier har också allt mer riktat in sig på nationsöverskridande projekt eftersom gränsdragningarna skaver.⁸

VÄRLDSSYSTEMET

Världssystemteorin har fått en framträdande plats inom en viss typ av världslitteraturteori som explicit vänder sig mot postkolonial litteraturteori och mot vad som brukar uppfattas som daterade former av komparativa litteraturstudier. Intressant nog kan skillnaden sammanfattas som en fråga om ett bindestreck.⁹ *World literature* har kommit att betyda världens litteratur, det vill säga allt som finns att tillgå i hela världen i litteraturväg. Förespråkare av den här hållningen (stavningen) kan generellt sägas ha ett inkluderande och generöst förhållningsätt till litteraturen och hanterar därmed de världsomfattande ambitionerna genom att arbeta med mer och fler litteraturer geografiskt, historiskt och genremässigt. *World-literature* med bindestreck däremot, låter läsaren förstå att det handlar om en teori, inspirerad av sociologen Immanuel Wallersteins världssystemteori, enligt vilken litteratur bör förstås inom ett och samma system. Det är inte intressant ur det här perspektivet att läsa mer litteratur från olika världsdelar, språk, epoker eller genrer. Istället handlar det om ett enhetligt system av utbyten, flöden och cirkulation.

Även begreppet semiperiferi är inlånat från Wallerstein som menar att den kapitalistiska världen är uppdelad i centrum, semiperiferier och periferier där resurser strömmar till centrum från periferierna, som i sin tur exploateras.¹⁰ Semiperiferier karaktäriseras av att de utnyttjas av centrum samtidigt som de själva kan utnyttjas än mer perifera områden. De semiperifera områdena är i ständig risk att förlora sin position och bli perifera då produktion flyttar ut. Semiperiferi är helt enkelt en mittemellan-position vilken i litteratursammanhang kommit att beskriva regioner såsom Norden eller Baltikum, vilka knappast kan räknas till världens litterära centrum men som ändå är språkligt, kulturellt och litterärt, samt även ekonomiskt, resursstarka.¹¹

Warwick Research Collective (WReC) skriver följande i sin programförklaring för världssystemteorin, semiperiferin och litteraturen:

We argue that 'world literature' must be seen as the product of a singular logic transforming all areas of the globe: one that yields important insight into the dynamics of modernity taking place on the semi-peripheries of the world-literary system. The implications of this intervention are, we believe, far-reaching, affecting not simply theoretical paradigms but also the way that literary and cultural studies are taught at every educational level.¹²

WReC bygger sin förståelse av världslitteraturen på en kombination av två teoretiska fält: kapitalismen och modernismen, och postulerar därmed att hela världslitteraturforskningen måste bygga på en singular global logik. *One and unequal* eller *combined and uneven*, är de två marxistiskt inspirerade begreppspar som används och som bygger på tanken om ett ömsesidigt beroende som samtidigt inrymmer ojämlikhet.¹³ I förlängningen innebär ett sådant tankesätt att det inte finns något i litteraturvärlden som inte står i relation till kapitalismen och dess parhäst moderniteten: världslitteraturen ska förstås i första hand genom ”its

mediation by and registration of the modern world-system”, ”the world-system exists unforgoably as the matrix within which all modern literature takes shape and comes into being”.¹⁴ Detta leder till föreställningen att det inte finns några alternativa estetiska värdeskalor eller moderniteter, att inga litteraturer är intressanta om de inte är manifestationer av kapitalistiska former och funktioner.

Metodologiskt hänger världssystemteorin ihop med den forskningstradition Franco Moretti företräder med både digitala metoder i form av *distant reading* och ett fokus på romangenren, vilket ger honom möjlighet att utforska spridningen och utvecklingen av romanen över hela världen. Utifrån det här perspektivet anses det inte intressant att läsa mer litteratur, Moretti avråder uttryckligen från ett sådant förhållningssätt.¹⁵ Istället handlar det om hur fler romaner ska kunna hanteras (inte läsas) metodologiskt och han konstaterar att abstrakta modeller är litteraturhistoriens ”proper objects”.¹⁶ Moretti driver argumentet *in absurdum* och påstår att ”*the way we imagine comparative literature is a mirror of how we see the world*”.¹⁷ Konflikten mellan olika läsarter, och egentligen litteraturvetenskapens själva essens och kompetens, står på spel.¹⁸

INBYGGDA EUROCENTRISMER

Statsvetaren och socialantropologen Iver Neumann har speciellt intresserat sig för betydelsen av regionalismen för geopolitiskt identitetsbyggande. Han visar hur främst nord och öst används för att identifiera Europas kärna samt hur både de kulturella och de politiska gränserna ständigt ställs inför utmaningar.¹⁹ Kritiken mot världslitteraturforskningens eurocentrism har under senare år vuxit sig allt starkare och kommer främst från postkolonialt håll. Det går naturligtvis inte att enkelt överföra analyser av koloniala förhållanden på nordiska förhållanden utan att reflektera över historiskt betingade skillnader, men inte

heller detta är entydigt. Likväl som nordiska länder deltog i och drog nytta av kolonialiseringen på andra kontinenter så talar man idag om inomnordiska kolonialförhållanden (främst Grönland, Island, Färöarna, Finland) och extern kolonialism (främst ryskt kolonialvälde över Finland och Estland) men också nationell kolonialisering (Sapmi).²⁰ Michel Emmerich konstaterar till exempel att själva teorin om världslitteratur ofta är formulerad i singularis som ett system inom vilken all litteratur måste ”in” för att kunna räknas som världslitteratur. Det innebär att även vida spridd och läst litteratur (transnationell, flerspråkig, exporterad) endast kan betraktas som världslitteratur när den trätt in i det västerländska (engelska och franska) cirkulationssystemet.²¹ Dipesh Chakrabarty anknyter till samma tema i sin kritik av europeisk historicism då han menar att Europa ständigt skriver in sig som ursprung till all förändring, det vill säga av tanken att Europa är en föregångare och att det finns en utvecklingslinje som resten av världen följer allteftersom. På fler punkter stämmer detta överens med föreställningar om små språk och litteraturer i semiperifera områden och detta uttrycks både inom Norden som en självinsikt över de egna bristerna i förhållande till Kontinentaleuropa, och mot Norden från utländska observatörer.²²

Arjan Appadurais *alternative modernities*, Homi Babhas *contra modernity* eller Paul Gilroys *counter-cultures* är metoder för att ur ett postkolonialt perspektiv framhäva motmakt snarare än världssystem. Förändring och utveckling har alltid sin lokala karaktär och är beroende av resurser, kommunikation, maktförhållande och så vidare.²³ Detta är naturligtvis ett sätt att undgå att ytterligare stärka det normativa eurocentriska utvecklingstänkandet. Alternativa moderniteter sammanfaller ofta med postkoloniala platser och föreställningar om hur ett alternativ skapas i en mix av det lokala och det globala/moderna. När det gäller europeiska mindre språk menar Theo D’Haen att deras litteraturer betraktas som ”purely reactive” i förhållande till fransk och engelsk litteratur.²⁴

Att utnämna en region till en enhet, om än löst sammanhållen och full av olikheter, är att både skapa sig ett metodologiskt verktyg, en skala, och därmed ett studieobjekt. Nirvana Tanoukhi skriver: "We must reconstruct the process by which the space of the post-colonial novel becomes differentiated, gaining the contours of a place and the fixity of cultural location".²⁵ Det intressanta är således att fokusera på kopplingen till den specifika platsen och historien, till exempel inom en region. Wai Chee Dimock lutar sig, för att ta ett sista exempel, på en bred språkfilosofisk och humanistisk tradition och påpekar att genrekategoriseringar bara blir meningsfulla när de utmanas och menar att de bör förstås som "born of the local circumstances".²⁶

SEMIPERIFERI BLIR REGION

De danska litteraturvetarna Vivian Liska och Thomas Nolden beskriver regionalismen på följande sätt: "Regionalitet' er [...] et heuristisk terminologisk middel, der tillader os at tage det særlige ved det sted, hvor litteraturen opstår, i betragtning uden at henvføre det til en national helhed eller beskrive det som en national struktur."²⁷ Citatet pekar på platsens betydelse men utan att aktivera nationen. Sådana processer utgörs dels av de geopolitiska förutsättningarna som små stater i Europas randområde delar, dels av det kulturella utbytet som fanns mellan dessa stater. Det är ett erkännande av det lokals betydelse, utan att behöva ta vägen över centrum.²⁸ Ett semiperifert område utgör inte i sig en region om det inte finns en regionalism, det vill säga ett medvetet och aktivt arbete för regionen.

Tidigare studier av finsk och estnisk litteratur ger till exempel anledning att beakta flöden av litterära idéer och rörelser regionalt snarare än nationellt.²⁹ I de fall där Finland räknas till Norden eller Skandinavien bör också Estland inkluderas för litteraturhistorisk riktighet.³⁰ Här utgör det tvåspråkiga Finland ett nav och ett centrum för det tidiga 1900-talets litteratur, speciellt modernismen som tillåter en flerspråkig praktik och ett

fält för översättning.³¹ Med översättning menar jag då inte bara faktiska översättningar av estnisk och finsk litteratur till svenska, svenska till finska, finska till estniska, utan en utväxling, och inte minst utveckling, av idéer som sker i litteraturen och i kulturtidskrifterna. Den historiska situationen och förutsättningarna är plats- och tidsspecifika. Estniska författare, journalister, politiker, akademiker och kulturpersonligheter förvisas 1905 från Estland till Finland. I Finland ägnar de sig åt allehanda yrken såsom snickare och lärare, men många fortsätter samtidigt med sina litterära, konstnärliga och kulturella verksamheter och ambitioner, deltar i föreningar, bildar egna föreningar och idkar utbyte med sina finländska kollegor.³² Det politiskt märkliga i denna exil är att storfurstendömet Ryssland väljer att skicka de emancipationssträvande esterna i exil till Finland där det hade utvecklats ännu starkare politiserade rörelser för självständighet. Finland var, på grund av landets kulturella och språkliga likhet samt geopolitiska ställning inom det ryska imperiet, en förebild för delar av den estniska kulturella och politiska självständighetsrörelsen.³³ Den översättningszon mellan det finsk/baltiska och det skandinaviska som skapas handlar om (minst) tre saker.³⁴ För det första översätts skönlitterära texter konkret från ett språk till ett annat. För det andra översätts idéer, både estetiska och politiska, mellan de olika nationella kulturerna. Dessa byggde var för sig starkt på föreställningar om egna rättrådiga befolkningar och ursprungskulturer som skulle ersätta främmande språk och kulturer, men detta stod inte i vägen för samarbete. För det tredje skapades en regionalism inom vilken idéer om kulturell skandinavism eller nordism kunde aktiveras, men där tankar om överdriven gemenskap eller gamla stormaktsfantasier hade övergetts.³⁵ Det som finns är en region inom vilken man kulturellt, politiskt, historiskt, och så vidare, riktar sig mot varandra utan att för den skull rädas yttre inflytande.

Men regionalism idag, liksom då, måste vara kritisk, det vill säga inte hänge sig åt hyllande av någon nordisk enhetsidentitet utan aktivt söka "new (or renewed) geo-

ographies that go beyond the nation but resist the centrifugal pull, the temptation, of 'the world'".³⁶ Att motstå lockelsen av ett världsperspektiv innebär, menar jag, att den kritiska nordiska regionalismens främsta uppgift är att utmana den europeiska centrifugalkraften och föreställningen om randområden alltid orienterar sig mot centrum och att denna orientering är nyckeln till "världen". Shu-mei Shih och Françoise Lionnet arbetar till exempel med *periphery-to-centre*- och *minor-to-minor*-perspektiv som är mycket givande för det regionperspektiv som jag förfäktar.³⁷

Även begreppsparet kosmopolitisk och vernakulär fungerar som en välbehövlig kritisk ståndpunkt mot ett starkt centrum- kontra periferi-tänkande. En viktig poäng är att man slipper det geografiska och hierarkiska motsatsförhållandet. Detta är något som jag också försöker fånga med idén om regionen som riktning, snarare än som avgränsat område. Christina Kullberg visar i en artikel över vernakulärernas utveckling i Frankrike hur termen skiftar i betydelse över tid från att främst ha varit reserverad för lokala inslag i så kallade vehikulära språk (alltså språk som används för effektiv kommunikation över större områden).³⁸ Vernakulärer kunde till exempel vara viktiga för att förmedla empirisk kunskap om platsberoende fenomen (växter, sjukdomar, arbetssätt). De vernakulära språken finns och utvecklas parallellt och sammanflätat med de kosmopolitiska språken, de fyller en kommunikativ och litterär funktion som inte fångas av det kosmopolitiska, och så småningom kommer de i till exemplet Norden att fylla en viktig funktion i nationsbygget.³⁹

Nu har vernakulärer, genom sin koppling till nationer, kommit att betyda mindre nationella eller regionala språk i motsats till dagens världsspråk, alltså de gamla kolonialspråken engelska och franska (möjligen också kinesiska). I både den nya och gamla användningen handlar det om språkets utbredning och om dynamiken mellan det lilla lokala och det större kommunikativa. Alexander Beecroft ägnar stora delar av sin bok *An Ecology of World Literature* (2015) åt

att diskutera dynamiken mellan det vernakulära och det kosmopolitiska. Om valet mellan kultur och region som objekt skriver han:

The construction of these larger cultural areas presents certain unavoidable methodological problems. Like the languages I discussed earlier, cultures often blend gradually one into the other, [...] it is difficult enough to draw anything like a strict border around a culture; a region of literary or verbal art circulation would provide one means of doing so [...] it is quite possible for a given region to be within the region of circulation for more than one literature.⁴⁰

Här återkommer vi alltså till frågan om upprättandet av en region där man kan undersöka litteraturens roll i skapandet av en konkret plats i en konkret historisk situation, men där regionens gränser förblir öppna och kan inkludera fler litteraturer. De kulturella gränserna må innefatta konkurrerande stilar och element, språk och konflikter, vara rörliga och ibland otydliga, men aldrig oviktiga.

NYA FÖRSTÅELSER AV VÄRLDSLITTERATURTEORI

På vilket sätt öppnar regionen och semiperiferin för nya förståelser av världslitteraturteori? Är en kombination av olika utgångspunkter möjlig? Går det att förena Wallersteins ekonomistiska utvecklingsteori, där Norden utgör en semiperiferi, med Shu-mei Shihs *minor-to-minor*-perspektiv för att därefter knyta an till postkoloniala teorier om det litterära, det lokala och det regionala, baserat på en grundtanke om översättningszoner. Ett sådant förhållningssätt trotsar den angloamerikanska och franska världslitteraturdiskursen där dessa tänkare och teorier lägger beslag på oppositionella positioner. Ur ett nordiskt, semiperiferit perspektiv, är en eklektisk metod onekligen lockande

och möjligen enda sättet att hantera världslitteraturfältet. Om vi kan förstå centrum kosmopolitiska dragningskraft som en dynamisk motpol till behovet av att etablera och utveckla vernakulära och litterära former för nya självständiga nationer, så behöver semiperiferin en annorlunda självförståelse av både litterärt värde

och estetisk kvalitet. Med det slags euromodernistiska fokus som till exempel WReC förespråkar kan endast aspekter, stilar, teman, eller idéer som antingen förstärker eller ifrågasätter centrum bli aktuella. Frågan är om inte semiperiferin borde kunna åstadkomma mer än så.

NOTER

1. Christopher Bush, "Areas. Bigger than the Nation, Smaller than the World", State of the Discipline Report, <https://stateofthediscipline.acla.org/entry/areas-bigger-nation-smaller-world> (Sidan hämtad 26 mars 2018).
2. Se Projekt Runeberg, <http://runeberg.org/svety/0722.html>, samt Online Etymology Dictionary, <https://www.etymonline.com/word/region> (Sidorna hämtade 26 mars 2018).
3. Jag ger mig i denna artikel emellertid inte in på den nord-amerikanska diskussionen om World Literature vs. Comparative Literature, även om dess påverkan på litteraturforskningen i Sverige är tydligt urskiljbar. Gayatri Spivak och David Damrosch företräder i detta sammanhang olika förhållningssätt och för en animerad diskussion där Spivak utbrister (mot Damroschs förslag om mer översiktliga kunskaper): "I think we need, in fact, more languages and more language studies". Se Gayatri Spivak och David Damrosch, "Comparative Literature/World Literature. A Discussion", i David Damrosch (red.), *World Literature in Theory*, Chichester: Wiley Blackwell, 2014.
4. Se <http://worldlit.se/> (Sidan hämtad 26 mars 2018).
5. Dan Ringgaard och Mads Rosendahl Thomsen (red.), *Danish Literature as World Literature*, London: Bloomsbury, 2017; Johan Svedjedal (red.), *Svensk litteratur som världslitteratur. En antologi*, Uppsala: Avd. för litteratursociologi, Uppsala universitet, 2012.
6. Se speciellt det sista kapitlet av Rikard Schönström i Margareta Petersson och Rikard Schönström (red.), *Nordens litteratur*, Lund: Studentlitteratur, 2017.
7. Ann-Sofie Lönngren, Heidi Grönstarnad, Dag Heede och Anne Heith (red.), *Rethinking National Literatures and the Literary Canon in Scandinavia*, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015.
8. Se t.ex. Marcel Cornis-Pope och John Neubauer, *History of the Literary Cultures of East-Central Europe. Junctions and Disjunctions in the 19th and 20th Centuries, Vol. 1-4*, Amsterdam: John Benjamins, 2004.
9. Alexander Beecroft, "World Literature Without a Hyphen. Towards a Typology of Literary Systems", i *New Left Review*, Nov-Dec, 2008, s. 87; "World-literature in the Context of Combined and Uneven Development", i Warwick Research Collective (WReC) (red.), *Combined and Uneven Development. Towards a New Theory of World-Literature*, Liverpool: Liverpool University Press, 2015.
10. Temat utvecklas i ett flertal böcker, t.ex. Immanuel Maurice Wallerstein, *The Modern World-System 1. Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*, New York: Academic P., 1974; *Geopolitics and Geoculture. Essays on the Changing World-System*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991; *World-Systems Analysis. An Introduction*, Durham: Duke University Press, 2004.
11. Här bör det påpekas att det inom regionen Norden finns områden som skulle kunna identifieras som perifera, t.ex. Sápmi. Det vill säga, nationerna utgör inte en enhetlig region, utan de måste förstås i sin komplexitet..
12. Warwick Research Collective, "'New Europe'. Peripheral Modernity and the Literary World System", <https://warwick.ac.uk/fac/arts/english/research/currentprojects/collective/project/nepmlws/> (Sidan hämtad 26 mars 2018).
13. WReC, *Combined and Uneven*, s. 6, passim.
14. WReC, *Combined and Uneven*, s. 9 och 20.
15. Franco Moretti, "Conjectures on World Literature", i *New Left Review*, Jan-Feb, 2000, s. 55.
16. Franco Moretti, "More Conjectures", i *New Left Review*, March-April, 2003, s. 80.
17. Moretti, "More Conjectures", s. 81.
18. Konflikten handlar inte bara om olika läsararter utan också om olika syn på världen och på hur humanioras resurser bäst utnyttjas. Men detta föranleder också en spännande följdfråga: om, eller i vilken mån, behöver *world-literature* (systemteori) upprättas i ett konfliktförhållande till *world literature* (komparativ litteratur) som ett led i den teknisk-metodologiska utvecklingen inom digitala humaniora, snarare än att grunda sig i en verklig *intern* kris inom litteraturforskningen? Alltså, styr teknologin teoriutvecklingen eller tvärtom? Frågan är naturligtvis polemisk men säger något om hur vi förstår förhållandet mellan världen och litteraturen. För en diskussion om samspelet mellan teoretiska och metodologiska utvecklingar, se Jenny Bergenmar och Katarina Leppänen, "Gender and Vernaculars in Digital Humanities and World Literature", i *NORA. Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 2017:4.

19. Iver B. Neumann, *Uses of the Other. "The East" in European Identity Formation*, Manchester: Manchester University Press, 1999.
20. Se t. ex. Suvi Keskinen (red.), *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*, Aldershot: Ashgate, 2009; Epp Annus, "Layers of Colonial Rule in the Baltics. Nation-Building, the Soviet Rule and the Affectivity of a Nation", i Dirk Göttsche och Axel Dunker, *(Post-)Colonialism Across Europe. Transcultural History and National Memory*, Bielefeld: Aisthesis Verlag, 2014. Jfr. med den starkt tesdrivande och problematiska Ewa Majewska Thompson, *Imperial Knowledge. Russian Literature and Colonialism, Contributions to the Study of World Literature*, Westport, Conn.: Greenwood Press, 2000.
21. Michael Emmerich, *The Tale of Gjenji. Translation, Canonization and World Literature*, New York: Colombia University Press, 2013, s. 232.
22. Kari Haarder Ekman, "Mitt Hems Gränser Vidgades". *En studie i den kulturella skandinavismen under 1800-talet*, diss. Göteborg & Stockholm: Makadam, 2010.
23. För en översikt som innehåller andra liknande begrepp, se Maria Irene Ramalho Sousa Santos och Antonio Sousa Ribeiro, *Translocal Modernisms. International Perspectives*, Bern & Oxford: Peter Lang, 2008.
24. Theo D'Haen, *The Routledge Concise History of World Literature*, London, New York: Routledge, 2012, s. 153.
25. Nirvana Tanoukhi, "The Scale of World Literature", i *New Literary History*, 2008:39, s. 605.
26. Wai Chee Dimock, "Genre as World System. Epic and Novel for Four Continents", i *Narrative*, 2006:1, s. 86.
27. Vivian Liska och Thomas Nolden, "Transregional regionalitet. Europa", i Dan Ringgaard och Mads Rosendahl Thomsen (red.), *Litteratur i bevægelse. Nye tilgange til verdenslitteratur*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2010.
28. Som Svedjedal visar i "Svensk skönlitteratur i världen" i Svedjedal, *Svensk litteratur som världslitteratur* tar ofta litteraturen vägen över större språk innan de översätts till mindre språk.
29. Se t.ex. Leena Kurvet-Käosaar och Lea Rojola, *Aino Kallas. Negotiations with Modernity*, Helsinki: Finnish Literature Society, 2011; Linda Kaljundi, Eneken Laanes och Ilona Pikkanen (red.), *Novels, Histories, Novel Nations. Historical Fiction and Cultural Memory in Finland and Estonia*, Helsinki: Finnish Literature Society, 2015.
30. Michael Branch, *National History and Identity. Approaches to the Writing of National History in the North-East Baltic Region, Nineteenth and Twentieth Centuries*, Helsinki: Finnish Literature Society, 1999.
31. Dessa litteraturflöden utforskas t.ex. i Gunilla Hermansson, *Modernisternas prosa och expressionismen. Studier i nordisk modernism 1910–1930*, Göteborg & Stockholm: Makadam, 2015.
32. Se t. ex. Kersti Koll och Jaan Undusk, *Åland Phenomenon. Young Estonian Artists in Åland 1906–1913*, Tallinn: Art Museum of Estonia, 2006.
33. Anu-Hanna Anttila (red.), *Kuriton kansa. Poliittinen mielikuvitus vuoden 1905 suurlakon ajan Suomessa*, Tampere: Vastapaino, 2009.
34. Termen översättningszon är lånad från Emily Apter, *The Translation Zone. A New Comparative Literature*, Princeton: Princeton University Press, 2006, s. 5f.
35. Kari Haarder Ekman, "Mitt Hems Gränser Vidgades", passim.
36. Christopher Bush, "Areas".
37. Françoise Lionnet och Shu-mei Shih, *Minor Transnationalism*, Durham: Duke University Press, 2005; Shu-mei Shih, "Comparison as Relation", i Rita Felski och Susan Stanford Friedman (red.), *Comparison. Theories, Approaches, Uses*, Maryland: Johns Hopkins University Press, 2013.
38. Christina Kullberg, "Le Vernaculaire. A Brief Lexical History in French", i Annika Mörte Alling, Stefan Helgesson, Yvonne Lindqvist och Helena Wulff (red.), *World Literatures. Exploring the Cosmopolitan-Vernacular Exchange*, Stockholm: Stockholm University Press, 2018 [under utgivning].
39. Se t.ex. Alexander Beecroft, *An Ecology of World Literature. From Antiquity to the Present Day*, New York: Verso, 2015.
40. Beecroft, *An Ecology of World Literature*, s. 23.

SUMMARY

Semiperipheral Notes. A Discussion on the Meaning of Region in World Literature

The article discusses how a view from the semi-periphery of the Nordic countries, with specific focus on the region as the scale of analysis, may theoretically challenge world literature. Understanding region as 'direction' or orientation suggest a rethinking of what regionality can encompass. The world-system theory of the Warwick Research Collective, which explicitly emphasizes the importance of semi-periphery, is contrasted with postcolonial theory. Although postcolonial theory cannot uncritically be applied in a Nordic context, it may still serve as a more creative stance when investigating the literature of the early 20th century and the importance of vernacularization of national literatures combined with a cosmopolitan attraction.

Keywords: world literature, Nordic countries, critical regionalism, world system theories